

ילמד ענוים דרכו - שנה ג

הגאולה האחרונה ע"פ הרמח"ל

הרב רן כלילי

הרב אליהו - הגדה ליום העצמאות

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו, שהצילנו משמדות הגויים, העלנו לארץ ישראל, נתנה לנו פירותיה, הפך לב האומות להכיר במדינתנו, נתן לנו ממשלה ושלטון, נתן לנו צבא להגנתנו, הצילנו ממדינות ערב שקמו להשמידנו, איחדנו במדינה אחת, קיבץ והעלנו מארבע קצוות תבל, סייע לנו בבניין ארצנו, שיחרר לנו מרחבי הארץ ועיר הקודש והמקדש, החזיר את תורת ארץ ישראל והרחיב את לימודה עד לאין שיעור, העצים את כלכלתנו שנהיה לראש ולא לזנב, נתן לנו לב חדש לשוב בתשובה והבטיח לנו שיגאלנו גאולה שלמה ונצחית בביאת משיח צדקנו אמן.

סנהדרין צח,ב

אמר עולא: ייתי ולא איחמיניה. וכן אמר רבה: **ייתי ולא איחמיניה**.

רב יוסף אמר: ייתי, ואזכי דאיתיב בטולא דכופיתא דחמריה.

אמר ליה אביי לרבה: מאי טעמא? אילימא משום **חבלו של משיח** - והתניא, שאלו תלמידיו את רבי אלעזר: מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח? - יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. ומר - הא תורה והא גמילות חסדים! אמר ליה: שמא יגרום החטא.

סנהדרין צז,א

תניא, רבי נהוראי אומר: דור שבן דוד בא בו נערים ילבינו פני זקנים, וזקנים יעמדו לפני נערים, ובת קמה באמה, וכלה בחמותה, ופני הדור כפני כלב, ואין הבן מתבייש מאביו.

תניא רבי נחמיה אומר: דור שבן דוד בא בו העזות תרבה, והיוקר יעות, והגפן יתן פריו והיין ביוקר, ונהפכה כל המלכות למינות, ואין תוכחה.

מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות. אמר רבא: מאי קרא - כולו הפך לבן - טהור הוא.

תנו רבנן: "כי ידיו ה' עמו וגו' כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב" - אין בן דוד בא עד שירבו המסורות. דבר אחר: עד שיתמעטו התלמידים.

רמח"ל דרך השם ב,ח

כשנביט אל כלל מצבי העולם מאז היבראו, כפי המקרים שקרו בו ומה שיעדו עליהם הנביאים, נמצא בדבר ארבע הַדְּרָגוֹת, ונחשוב המין האנושי כולו כאדם אחד, מעת היוולדו עד עומדו על פרקו כראוי.

והנה נמצא **מצב אחד** - שהסכלות והחושך גבר בו תגבורת גדול, שנעדרה ממנו הידיעה האמיתית בבוא יתברך שמו ובשלמותו העדר גדול. והוא מה שקראו חז"ל (סנהדרין צז): "שני אלפים תוהו"¹.

המצב השני - הוא מצב טוב מזה שזכרנו, והוא כמצב זמנני זה (=זמן הגלות שבאה אחרי גאולת מצרים ומתן תורה ותקופת בתי המקדש). שהנה יש לנו תודה ל-ל ידיעת מציאותו יתברך שמו ושלמותו, ותורת ה' איתנו ולפניו אנחנו עובדים.² אמנם אין אות ואין נביא, וחסרה ההשכלה האמיתית - שהיא רוח"ק. כי אמנם מה שהאדם משכיל בשכלו על ידי עסקו האנושי לגבי (=לעומת) מה שמשכיל ברוח שכל נשפע - אינו אלא כערך הגוף אל הנשמה.

מצב שלישי - טוב מזה, הוא כמצב זמן בית המקדש, שכבר היו אותות ומופתים, ונבואה במין האדם, אך לא נמצא השפע הזה מתפשט בכולו אלא ביחידים, וגם להם בקושי, כי כבר נמצא לדבר מניעה ועיכוב.

מצב רביעי - טוב מכולם, והוא מה ששיעדו עליו הנביאים לעתיד לבוא, שלא ימצא הסכלות כלל, ורוה"ק יהיה שפוך על כל המין האנושי, בלא קושי כלל.

והנה אז יקרא שנגמר בניינו של המין האנושי, כי משם והלאה - עילויים יהיו לו, ועד נצח נצחים יתענג.³

הרמח"ל בדעת תבונות סימן קמו

המצב השלישי - זמן שהקב"ה תופס ממשלה על עולמו **באותות ובמופתים**, גלוי לכל העמים, לדעת שה' -לוהים בישראל. והיינו, כל זמן הבית הראשון והשני. ואמנם תביני שאפילו הגילוי הזה הוא **גילוי מבחוח**. פירוש, שאין כאן גילוי אלא מצד **הפעולות לבד מכוח המופתים הנראים**, שאם היו אותם המופתים חסרים - הרי לא היתה האמונה מתבררת. אמנם אין זה תכלית הגילוי, מה שהקב"ה רוצה שיהיה כבודו נגלה בעולמו. המצב הרביעי הוא, שיתגלה הקב"ה לכל בריותיו **מצד הידיעה וההשגה**, לא מצד המופתים, אלא שיראו כבודו ית' וישגוהו **בריבוי הדעת והחכמה**. והוא מה שנאמר: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", וכתבי: "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו", **שאז לא יצטרכו אותות ומופתים לאמת האמונה**, **אלא מצד הידיעה וההשגה**, ככל הנביאים וכל המלאכים המכירים ה-ל ית' מצד השגתם; וזאת היא ידיעה ברורה ואמיתית, שלא יפול עליה שום ספק.⁴

¹ סנהדרין צז: "אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב, שנאמר: "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". אביי אמר: תרי חרוב, שנאמר: "וחיינו מימים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו". תניא כוותיה דרב קטינא: כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לשבע שנים, כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה, שנאמר: "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", ואומר: "מזמור שיר ליום השבת" - יום שכולו שבת. ואומר: "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור". תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה היו עלמא: **שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח**."

² דעת תבונות סימן קמו: "כי גלות מצרים, ודאי לא היה כגלות ההוא לפניו ולאחריו, שהיו ישראל **משוקעים בעבודה** ולא היתה **תורה**, ולא היו ישראל **אומה נבדלת** בחוקותיה ומצוותיה כיום הזה - **ולא היו בני אדם מכירים שמו של האדון ב"ה כלל ועיקר**. ואמנם עתה הנה יש תורה, ועל כן אף על פי שאנחנו בגלות, לא יקרא זמן של "תוהו", כמו שקראו לשני האלפים הראשונים, כי יש **התורה**, כמו שביארנו, שכבר ניתנה מן השמים, והינה בדינו לעולם ולעולמי עולמים, תודה ל-ל, **ושמו של האדון ב"ה נודע בעמים**."

³ וזהו למעשה **מצב המשיח - חיי עוה"ב**. וכ"כ בדעת תבונות סימן קמו: "ואמנם הנה למציאות האדם יש עילויים, ולפי עילוי מציאותו וזיכוכו - כן תרבה לו ההשגה והידיעה, וזה פשוט. וזה כלל **המצב החמישי שהוא זמן העילויים**, בהתעלות מציאות האדם ומציאות השגתו..."

⁴ עיין ריה"ל לקמן ב,ב: "ואולי לזאת התכוון באומרו: 'וארא אל אברהם [אל יצחק ואל יעקב] ב-ל-ד, כלומר, בדרך הכוח וההשתלטות, כמו שאמר: 'לא הניח איש לעושקם ויוכח עליהם מלכים'. הוא לא ברא להם נס כמו שברא למשה. לכן אמר: 'ושמי ה' לא נודעתי להם'.

דעת תבונות סימן קמח

תראי יצירת האדם בהדרגותיה: כי הקדוש ברוך הוא היה יכול להוליד האדם משוכלל בכל שלמותו ודאי אם היה רוצה, כי אין לו מונע, והוא לא כן עשה, אלא כמה חסר האדם ביום לידתו, והוא הולך ומשתלם מעט מעט. ותמצאי שהוא מראה ממש על כבודו ית' והנהגתו בגילוי ממשלתו, כמו שהוא מסבב ומנהג את העולם בחמשת המצבים שזכרנו, שהם הם גדולתו של העולם שהולך וגדל כגדלותו של האדם, וכבודו של מקום שהולך ומתגלה בהדרגה הגדולה הזאת.

הנה ראשית מציאותו של האדם הוא על ידי החיבור של השותפים בו, הם אביו ואמו, הם הם נגד המולידים אשר לכל תולדה. ואמנם הוא סגור בבטן אמו כל ירחי העיבור.

אחר יוולד וייצא לאוויר העולם, ושוב יגדל מעט הלוך וגדל. והוא אינו מושלם עדיין, לא בקומתו ולא בדעתו, עד שיעמוד על צביונו. והנה בתחילה ישתלם בדעתו עד שיתחייב במצוות, והוא בן י"ג.

ועם כל זה עדיין אינו שלם, ועודנו נער. אחר כך ישתלם ויעמוד על פרקו לגמרי. ומשם והלאה יש לו עילויים על עילויים בבואו בימים: בהידור הזקנה, ועטרת שיבה, וטעם זקנים, אשר רוב שנים יודיעו חכמה.

והנה כל זה דוגמה לסדר מעשיו בהדרגה אשר זכרנו למעלה. ונמצא שהאדם עצמו, שהוא הנהוג ממנו ית', מראה בעצמו ההנהגה אשר הוא ית' מנהגו.

ברכות סד,א

אמר רבי אבין הלוי: כל הדוחק את השעה - שעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני השעה - שעה נדחת מפניו.

מדרבה ורב יוסף. דרב יוסף - סיני, ורבה - עוקר הרים.

אצטריכא להו שעתא, שלחו להתם: סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם?

שלחו להו: סיני קודם, שהכל צריכין למרי חטיא.

אף על פי כן לא קיבל עליו רב יוסף, דאמרי ליה כלדאי: מלכת תרתין שניו. מלך רבה עשרין ותרתין שניו, מלך רב יוסף תרתין שניו ופלגא.

כל הנך שני דמלך רבה, אפילו אומנא לביתיה לא קרא.

הוא התכוון: 'ובשמי ה', כי האות בי"ת ב'ל-ל-די' באה במקומה. הוא עשה אפוא למשה ולישראל מה שלא השאיר ספק בנפשות שבורא העולם בורא אותם דברים בריאה מכוונת ראשונית, כגון מכות מצרים וקריעת ים סוף והמן ועמוד הענן וזולתם, לא מפני שהיו יותר נכבדים (=צדיקים) מאברהם יצחק ויעקב, אלא מפני שהיו ציבור שהספק בנפשותיהם. האבות, לעומתם, היו בשיא האמונה וניקיון הלבבות, עד כדי שאילו לא נתקלו אלא ברע - לא היתה אמונתם באלוהים מתערערת. לכן לא היה להם צורך בכך".